

Wyrok z dnia 23 listopada 1999 r.

II UKN 204/99

Dochodzenie przed sądem prawa do świadczenia z ubezpieczenia społecznego, które nie było przedmiotem decyzji organu rentowego jest niedopuszczalne, z wyjątkiem przewidzianym w art. 477⁹ § 4 KPC.

Przewodniczący: SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Zbigniew Myszka, Maria Tyszel (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 23 listopada 1999 r. sprawy z wniosku Beaty R. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. o rentę z tytułu niezdolności do pracy, na skutek kasacji wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 26 listopada 1998 r. [...]

o d d a l i ł kasację i przyznał adwokatowi Urszuli J. kwotę 100 zł tytułem nieopłaconej pomocy prawnej – od Skarbu Państwa.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bydgoszczy, wyrokiem z dnia 28 kwietnia 1998 r. [...] oddalił odwołanie Beaty R., urodzonej 2 września 1962 r., od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w B. z dnia 29 sierpnia 1996 r., odmawiającej przyznania renty inwalidzkiej wobec stwierdzenia, w wyniku badania lekarskiego przez Wojewódzką Komisję Lekarską do spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia, że aktualny stan zdrowia wnioskodawczynie nie powoduje jej niezdolności do wykonywania dotychczasowego zatrudnienia.

Na podstawie wyników postępowania dowodowego, przeprowadzonego stosownie do wskazań wyrażonych w uzasadnieniu wyroku Sądu drugiej instancji, uchylającego w wyniku apelacji organu rentowego wyrok Sądu Wojewódzkiego z dnia 17 stycznia 1997 r. [...], Sąd orzekający ponownie ustalił, że istniejące u wnioskodawczynie schorzenia, w ich aktualnym nasileniu nie ograniczają jej zdolności do wykonywania zatrudnienia w stopniu tak istotnym, by uzasadniały zaliczenie jej co

najmniej do III grupy inwalidów. W konsekwencji Sąd stwierdził, że wnioskodawczyni nie spełnia warunków do przyznania jej prawa do renty inwalidzkiej na podstawie art. 32 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.).

Apelację wnioskodawczyni oddalił Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku wyrokiem z dnia 26 listopada 1998 r. [...], uznając za prawidłowe zarówno ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd pierwszej instancji, jak i wskazaną podstawę prawną rozstrzygnięcia.

W kasacji od tego wyroku pełnomocnik wnioskodawczyni wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku. Jako podstawy kasacji przytoczył:

1. „naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie (art. 393¹p. 1 kpc) polegające na błędnym ustaleniu pojęć prawnych zawartych w art. 23 i 34 ust. 1 i 2 ustawy z 14.XII.1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, przewidujących możliwość ustalenia czasowej niezdolności do pracy i przyznania okresowej renty oraz na pominięciu uregulowań zawartych w § 5 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 21.08.1997 r. w sprawie szczegółowych zasad orzekania o stopniu niesprawności.
2. naruszenie przepisów prawa procesowego zawartych w art. 231 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę dowodów i niewyczerpujące przeprowadzenie postępowania dowodowego prowadzące do błędów w ustaleniu faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego orzeczenia, co miało istotny wpływ na wynik sprawy (art. 393¹p.k.p.c.)” i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku – Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych ”przy uwzględnieniu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisowych”.

Rozpoznając sprawę w granicach kasacji Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Podniesione w kasacji zarzuty naruszenia zaskarżonym wyrokiem wskazanych przepisów postępowania są nieuzasadnione. Przepis art. 231 KPC, odnoszący się do domniemania faktycznego, określa przesłanki upoważniające sąd do pominięcia dowodów przy ustaleniu pewnych faktów mających istotne znaczenie dla rozs-

trzygnięcia sprawy. W jaki sposób Sąd Apelacyjny naruszył ten przepis, tego wnoszący kasację nie uzasadnił ani jednym zdaniem. Okoliczność, że Sąd Apelacyjny nie prowadził własnego postępowania dowodowego i nie stosował tego przepisu, czyni ten zarzut zupełnie bezprzedmiotowym. Rozpatrywana kasacja nie zawiera też uzasadnienia zarzutu naruszenia zaskarżonym wyrokiem art. 233 § 1 KPC; jej uzasadnienie ograniczono do streszczenia przebiegu sprawy i przedstawienia poglądu wnioskodawcy na stan jej zdrowia, odmiennego od ustaleń i ocen dokonanych przez Sąd pierwszej instancji. Sąd Najwyższy wielokrotnie już wyjaśniał w swym orzecznictwie, że jeśli sąd drugiej instancji nie prowadził uzupełniającego postępowania dowodowego, to tym samym nie dokonywał oceny wiarygodności i mocy dowodów na podstawie art. 233 § 1 KPC, nie stosował tego przepisu, a więc nie mógł naruszyć reguł oceny dowodów w nim ustanowionych (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 25 listopada 1997 r., I CKN 314/97, 8 grudnia 1997 r., III CKN 283/97, 10 marca 1998 r., I CKN 531/97, z dnia 6 lutego 1998 r., II UKN 439/97 – OSNAPIUS 1999 r., nr 3, poz. 95 – notka). W świetle tego, jednolitego orzecznictwa, które skład orzekający w całej pełni podziela, również ten zarzut nie usprawiedliwia wskazanej podstawy kasacyjnej z art. 393¹ pkt 2 KPC. W uzasadnieniu kasacji zarzucono ponadto: „zbyt powierzchowna ocena istniejących w sprawie dowodów i nie przeprowadzenia innych uzupełniających dowodów prowadziło do błędów w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego orzeczenia co istotnie wpłynęło na wynik sprawy”, nie precyzując na czym polega powierzchowność oceny, którego Sądu ten zarzut dotyczy, skoro Sąd Apelacyjny obszernie i wnikliwie przedstawił argumenty przemawiające za uznaniem za prawidłowe ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd pierwszej instancji. Jakże to jeszcze inne dowody i który Sąd miał je przeprowadzić tego też wnoszący kasację nie wyjaśnił. Tak ogólnikowo sformułowany zarzut nie poddaje się kontroli kasacyjnej.

Stosownie do art. 393¹⁵ KPC, przy rozpoznawaniu zasadności zarzutu naruszenia prawa materialnego, wobec braku usprawiedliwienia wskazanej podstawy kasacyjnej naruszenia przepisów postępowania, Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia. Kasacja zarzuca zaskarżonemu wyrokowi naruszenie art. 23 i 34 ust. 1 i 2 ustawy z 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), zwanej dalej ustawą o z.e.p., i określa, że „błędna wykładnia i niewłaściwe zastosowanie polega na błędnym ustaleniu pojęć prawnych” zawartych w

tych przepisach, jednakże jej uzasadnienie ogranicza się do przytoczenia treści tych przepisów, nie wskazując różnicy pomiędzy ich „błędną wykładnię” przyjętą przez Sąd Apelacyjny a prawidłową, proponowaną przez wnoszącego kasację. Skoro wnoszący kasację nie zakwestionował skutecznie ustalenia, że aktualny stan zdrowia wnioskodawczynie nie czynił jej niezdolną do wykonywania dotychczasowego zatrudnienia w stopniu uzasadniającym zaliczenie jej do trzeciej grupy inwalidów w rozumieniu art. 23 ustawy o z.e.p. (w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 września 1997 r.), to zarzut niewłaściwego zastosowania tego przepisu jest nieusprawiedliwiony.

Treść uzasadnienia kasacji wskazuje, że wnoszący kasację upatruje naruszenia powołanych przepisów w tym, że Sąd Apelacyjny nie przyznał wnioskodawczynie renty okresowej przewidzianej art. 34 ustawy o z.e.p. Zarzut ten jest bezpodstawny, wnioskodawczynie odwołała się od decyzji organu rentowego wydanej dnia 29 sierpnia 1996 r. Możliwość uzyskania prawa do renty okresowej, przewidzianej w art. 34 ust. 3 ustawy o z.e.p. powstała dopiero po dniu 1 września 1997 r., tj. po wejściu w życie ustawy z dnia 28 czerwca 1996 r., o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. Nr 100, poz. 461), a więc ewentualne prawo do tego świadczenia nie mogło być przedmiotem zaskarżonej decyzji. Odwołująca się nie zgłaszała wniosku o przyznanie renty okresowej i organ rentowy nie rozpoznawał jej ewentualnego prawa do tego świadczenia, w tym przedmiocie nie wydał więc żadnej decyzji. Należy więc przypomnieć, że sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są rozpoznawane w postępowaniu odrębnym przewidującym szczególne uregulowania. W sprawach tych, zgodnie z art. 477⁸KPC, droga sądowa rozpoczyna się – po zakończeniu postępowania administracyjnego przed organem rentowym – wniesieniem odwołania od decyzji tego organu. Oznacza to, że dochodzenie przed sądem ubezpieczeń społecznych prawa do świadczenia, które nie było przedmiotem decyzji organu rentowego, jest niedopuszczalne z wyjątkiem przewidzianym w art. 477⁹§ 4 KPC, który w rozpatrywanej sprawie nie ma jednak zastosowania. Przypomnieć też należy, że przepis art. 477¹§ 1 KPC ograniczający generalną zasadę postępowania cywilnego wyrażoną w art. 321 § 1 KPC, że sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie odnosi się wyłącznie do spraw z zakresu prawa pracy, zainicjowanych przez pracownika i nie obejmuje spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych. Kognicję sądu rozpoznającego apelację ogranicza też przepis art. 383 KPC. W rozpatrywanej spra-

wie Sąd Apelacyjny nie był więc uprawniony do orzekania o ewentualnych uprawnieniach wnioskodawcy do świadczenia, które nie było przedmiotem rozstrzygnięcia zaskarżonego apelacją. Z samej istoty postępowania kasacyjnego wynika, że zgłoszenie w kasacji żądań o przyznanie świadczenia innego niż objęte zaskarżonym orzeczeniem jest niedopuszczalne, bowiem zakres kontroli kasacyjnej Sądu Najwyższego zgodnie z art. 393¹¹ KPC polega wyłącznie na kontroli zgodności z prawem zaskarżonych orzeczeń drugoinstancyjnych, w granicach zakreślonych wskazanymi w kasacji podstawami i wnioskami. Jedynie nieważność postępowania Sąd Najwyższy z urzędu bierze pod rozwagę, a poza tym jednym wyjątkiem, nie prowadzi postępowania dowodowego, więc zgłoszenie nowych wniosków jest bezprzedmiotowe. Zagadnienie to również było już przedmiotem orzecznictwa Sądu Najwyższego.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹² KPC orzekł jak w sentencji wyroku.

=====